

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

з вивчення дисципліни

«Переклад іноземної наукової літератури»

для студентів спеціальності 141

Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка
(освітня програма «Електромеханічні (електротехнічні)
системи та комплекси») денної форми навчання

2020

Методичні вказівки з вивчення дисципліни «Переклад іноземної наукової літератури» для студентів спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка (освітня програма «Електромеханічні (електротехнічні) системи та комплекси») денної форми навчання /Укл.: Д.С. Яримбаш, Д.О. Літвінов – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 42 с.

Укладачі: Д.С. Яримбаш, проф. д.т.н.
Д.О. Літвінов, ст. викладач

Рецензент: С.Т. Яримбаш, доц. д.т.н.

Відповідальний
за випуск: І.Д. Галушка, зав. лаб.

Затверджено
на засіданні кафедри
«Електричних машин»
Протокол № 8
від 14.08.2020р.

Рекомендовано до видання
НМК Електротехнічного
факультету
Протокол № 8
від 18.08.2020р.

ЗМІСТ

1	Загальні вказівки.	4
2	Вступ до дисципліни.	6
3	Мета і завдання дисципліни, її місце у навчальному процесі	13
4	Тематичний перелік лекцій.	14
5	Перелік тем семінарських занять	21
6	Питання для самостійної роботи.	31
7	Література для обов'язкового читання.	36
8	Додаткова література.	37
9	Контрольно-залікові питання.	38

1 ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ

У відповідності з навчальним планом дисципліна «Переклад іноземної наукової літератури» студентами спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка (освітня програма «Електромеханічні (електротехнічні) системи та комплекси») вивчається у I-му семестрі.

Для вивчення даної дисципліни немає необхідності в однаковій глибині засвоєння різних питань робочої програми. Тому для полегшення праці в робочій програмі (після кожного з питань теми в дужках) наведено необхідний рівень засвоєння цього питання. Рівні засвоєння визначаються такими дидактичними характеристиками:

(1-знайомство). Знайомство з темою, поняттями, питаннями, способами перекладу. Засвоєння основних властивостей або ознак, уміння вибрати потрібне із сукупності матеріалу, об'єктів, понять, методів.

(2-викладення). Вміння доносити вивчений матеріал, використовуючи відомі методологічні засоби; розрізняти наукові тексти за тематикою та їх структурними особливостями; представляти тексти оригіналу, виділяючи їх контекст.

(3-вміння). Вміння перекладати наукові тексти, використовуючи можливі способи перекладу реалій та враховуючи лексичні та граматичні аспекти перекладу; надавати пояснення перекладного тексту; вичерпно передавати смисловий зміст тексту оригіналу; логічно обґрунтувати перекладні наукові тексти.

(4-творчість). Вміння формулювати стійкі термінологічні кліше; створювати похідні наукових термінів та сполучень; формулювати українські електротехнічні терміни; працювати з обраною науковою термінологією.

Самостійну роботу над матеріалом дисципліни доцільно організувати наступним чином. Прочитати відповідну тему (параграф) конспекту (підручника, статті, електронного ресурсу), а потім, опрацьовуючи його повторно, законспектувати основні положення, способи перекладу, приклади, термінологію (визначення), висновки. Конспектування при вивченні дисципліни є обов'язковим. Потім слід письмово (в конспекті) відповісти на всі запитання для

самоперевірки, подані після методичних вказівок до кожної теми. Відповіді слід надавати, використовуючи записи у конспекті, достатньо повно, пояснюючи їх. Якщо відповіді на питання для самоперевірки становлять труднощі, необхідно відповідну тему опрацювати ще раз більш уважно або звернутися за консультацією з цього питання до викладача.

Працюючи над матеріалом дисципліни, бажано користуватись одним із рекомендованих джерел. Додаткову літературу можна використовувати для поглиблення знань з окремих тем після повного попереднього опрацювання розділу дисципліни.

При підготовці до диференційного заліку для швидкого відновлення у пам'яті матеріалу, який було вивчено, рекомендується проглянути конспект, звернувши особливу увагу на питання для самоперевірки.

На установчій сесії студенти відвідують та прослуховують лекції, виконують практичні роботи (переклад наукових статей), також проводяться семінари під керівництвом викладача за темами, приведеними у робочій програмі. Протягом семестру студенти повинні виконати 5 практичних завдань по перекладу наукових текстів.

До початку екзаменаційної сесії студенти здають на перевірку виконані практичні роботи та свої конспекти (за темами, вказаними у робочій програмі), дають відповіді на питання тестів (очно або дистанційно). За результатами оцінювання (сумарними) студенти отримують диференційний залік.

2 ВСТУП ДО ДИСЦИПЛІНИ

Наукові, технічні та ділові тексти почали досліджуватися лінгвістами порівняно недавно, з 30÷40-х років ХХ ст. Сьогодні мова науки стала одним з основних повноправних й самостійних об'єктів дослідження поряд із мовою художньої літератури, літературною розмовною мовою та традиційними діалектами. Великі та дискусійні загально-філологічні питання про ставлення мови науки до літературної мови, до мови національної не є предметом прикладного мовознавства.

Останнім часом інтерес до наукового тексту, до мов науки і техніки загострився у зв'язку із тими новими завданнями, які поставлені перед прикладним мовознавством сучасної науково-технічної революції (автоматична обробка текстів на природній мові, стандартизація термінології, науково-технічний переклад, створення термінологічних словників і банків даних, лінгвістичне забезпечення автоматизованих систем). В основі рішення різних прикладних задач лежить багатоаспектний лінгвістичний аналіз наукового тексту як сукупності різних текстів даної галузі знання.

Спеціальний текст завжди представляє, репрезентує те чи інше наукове, технічне або організаційно-ділове знання. Розглянемо процес формування спеціального тексту на прикладі наукових текстів.

Наукове знання (включаючи сюди й знання технічні) - це сукупність ідеальних образів у свідомості людини, що відображають явища, властивості, відносини і закони матеріального світу у сфері науки і техніки.

Однак спеціальне наукове знання, безперечно, виступає як основний чинник формування наукового тексту. Воно багатоланкове, багатоступінчасте, асоціативне, починаючи від загальних відомостей про ту чи іншу галузь знань й закінчуючи глибинними концепціями, пов'язаними з окремими вузькими напрямками. Наприклад, філолог володіє певним достатнім рівнем загально-філологічних знань в області мови і літератури та одночасно він повинен бути фахівцем у тій чи іншій замкнутій області - у словотворенні, фонетиці, фольклористиці, текстології й т.п.

В цілому проблема науково-технічного перекладу в науці вивчена досить добре. Але при вивченні даної дисципліни, насамперед цікавить співвідношення перекладу термінів та контексту, тому велика увага приділяється також поняттю контексту та термінології у ньому.

Дисципліна «Переклад іноземної наукової літератури» допомагає вивчити:

- основні поняття та види перекладу;
- лексичні та граматичні аспекти перекладу;
- принципи та стратегії перекладу наукового текстового матеріалу;
- методологічні засади перекладу наукових технічних термінів;
- особливості перекладу наукових текстів із застосуванням певних терміносистем.

Теорія перекладу, за думками багатьох дослідників, розглядає переклад як інтерпретацію у світлі взаємодії між об'єктивним та суб'єктивним на основі знання як мови, так й позамовної дійсності.

Інтерпретація – процес осмислення результатів обробки наукових фактів та спостережень до єдиної системи. Безумовно, розуміння не є самоочевидним в процесі перекладу наукового тексту, а пов'язано із проблемою засвоєння тексту всього наукового дискурсу, а не його семантики. На основі розуміння перекладач «перевіdkриває» думки оригіналу, стикаючись із труднощами перекладу наукового тексту. Можна виділити два основних типи помилок при перекладі наукового тексту: концептуальні помилки і помилки, пов'язані зі зв'язністю тексту.

Головним параметром перекладацьких труднощів у науковому тексті є ідентифікація та розуміння основних наукових термінів, закладених у тексті оригіналу. При невірній ідентифікації терміна та його імплікаційної сфери може відбутися фіксація термінологічних помилок й, як наслідок, створення псевдонаукового тексту. Для уникнення псевдонауковості Л.М. Лапп [8.4] рекомендує звернути особливу увагу спочатку на модельний, потім на предметний та логічний плани тексту, що сприяє, успішному компресуванню вихідного (перекладного) тексту, тобто правильного розумінню концепту на основі експлікованих смислових віх, а потім й

правильному розгортанню, іншими словами адекватному викладу на перекладній мові.

Помилки при перекладі наукового тексту також співвідносяться з типологічною властивістю тексту – «зв'язність», тобто логічним розгортанням наукового тексту, в якому формуються концепти. Тому зусилля перекладача повинні бути сконцентровані не на перекладі окремого терміна, а на створенні потенційно динамічного інтертекстуального простору – концептосфери із метою відтворення множинних інформаційних імплікацій у новому перекладному тексті. Л.М. Алексєєва [8.1] називає таку модель - макротекстоцентричною.

Таким чином, переклад наукового тексту не може зводитися до пошуку лише прямих термінологічних відповідників. Можна визначити його як складний розумовий процес, що полягає у виявленні та передачі смислів наукових концептів.

Існує безліч визначень поняття науково-технічного перекладу, перекладу науково-технічного тексту.

Так, наприклад, З.М. Волкова [8.2] вважає, що основним питанням теорії перекладу є проблема перекладності. Під «перекладністю» автор розуміє можливість точної передачі думок автора оригіналу з усіма їх виникаючими відтінками, асоціаціями та зі збереженням стилю автора засобами мови перекладу. Багато видатних лінгвістів за кордоном ставили і ставлять під сумнів таку можливість.

Будь-який науково-технічний текст, незалежно від його змісту і характеру, може бути абсолютно точно переведений з однієї мови на іншу, навіть якщо в оригіналі трактується така галузь знання, для якої у мові перекладу ще немає відповідної термінології. У таких випадках перекладач найчастіше вдається до інтерпретації, а становлення необхідної термінології здійснюється у сфері роботи або тими науковими колами, які займаються цими питаннями. Поява нових термінів не вносить дисонансу до загального ладу мови; нові терміни швидко асимілюються, так як термінологія за своєю природою є найбільш рухомою та мінливою підмовою будь-якої мови.

Переклад наукового тексту – особливий тип комунікації, а модель мовної діяльності перекладача – це один з компонентів когнітивної діяльності. Необхідно відзначити, що незважаючи на розробленість загальної методики перекладу, особливості та труднощі

перекладу термінів наукового тексту мало досліджені, в той час як вони грають основну роль в концептуалізації.

Найчіткіше особливості науково-технічного тексту виділив В.Н. Комісарів [7.4]. Він вказує, що мова науково-технічної літератури характеризується наступними особливостями:

1. Відсутність емоційного забарвлення.

Ця особливість в основному й обумовлює абсолютну перекладність науково-технічних текстів, оскільки у читача не повинно виникати ніяких сторонніх асоціацій, він не повинен читати між рядків, захоплюватися грою слів і каламбурів, ставати на бік одного героя й палати гнівом по відношенню до іншого. Мета автора науково-технічного тексту – точно описати те чи інше явище або дію, той чи інший предмет або процес; він повинен переконати читача у правильності своїх поглядів та висновків, волаючи ні до почуттів, а до розуму. Правда, при перекладі полемічних виступів можна зустрітися з деякою емоційною насиченістю тексту, однак і в цьому випадку стиль оригіналу треба передавати з обережністю, враховуючи норми української науково-технічної мови.

2. Прагнення до ясності, чіткості та стислості.

Прагнення до ясності знаходить вираз у застосуванні чітких граматичних конструкцій і лексичних одиниць, а також у широкому застосуванні термінології. Як правило, використовуються загальноприйняті, усталені терміни, хоча зустрічаються й так звані терміноїди (терміни, що мають ходу у вузькій сфері, такі як місцеві і фірмові найменування та ін.), які значно ускладнюють переклад, так як часто відсутні навіть у галузевих словниках. Прагнення до стислості виражається, зокрема, у широкому застосуванні інфінітивних, герундіальних й причетних оборотів, скорочень та умовних позначень.

3. Особливе смислове навантаження деяких слів повсякденної розмовної мови.

Переосмислення слів повсякденної мови є одним із продуктивних методів побудови нових термінів. Тому існує безліч слів, що належать до лексики повсякденної мови й володіють функцією терміна. Наприклад: *put out* – у повсякденній мові – «гасити вогонь», а для моряків – «виходити у море», *stroke* – у повсякденній мові – «удар», а для механіків – «хід поршня», *hoe* –

взагалі «мотика», а для будівельника - «зворотна лопата» та ін. Ця властивість слів є особливо небезпечним джерелом труднощів і помилок для перекладача.

4. Відмінна від загальної літературної мови частотність вживання слів основного словникового фонду.

Лексика науково-технічної літератури набагато бідніша за лексику художніх творів. Тому частотність окремих елементів загальної лексики науково-технічної літератури вище частотності окремих елементів лексики художніх творів, при цьому до характерних рис науково-технічного стилю відносяться літературно-книжкові слова і вирази, іноземні запозичення, переважання предметно-логічних значень та рідкість переносних і контекстуальних значень.

5. Відмінна від загальної літературної мови частотність вживання та відносна важливість деяких граматичних форм і конструкцій.

Відповідно до статистичних даних Кауфмана С. І. частотність застосування активних і пасивних конструкцій в художній літературі виражається відповідно 98% та 2%, тоді як для технічної літератури співвідношення застосування цих конструкцій виражається 67% та 33%. Отже в технічній літературі *Passive Voice* вживається у 15 разів частіше, ніж у художній. Визначення у технічній літературі вживається у 3 рази частіше, ніж у художній. На домінантне положення іменника у ролі визначення у художній літературі припадає 37%, а на інші випадки - 63%. У технічній літературі спостерігається зворотна картина, а саме - 62% та 38% відповідно.

Згідно з дослідженнями Носенко І. А. та вибірках 100 000 слововживань, неособисті форми у технічній літературі застосовуються частіше, ніж у художній. Частота неособистих дієслівних форм у поєднанні з перехідними дієсловами вище для художньої прози, ніж для технічної літератури.

6. Рідкість вживання ідіоми.

Ідіоматичні словосполучення – це своєрідні нерозкладні вирази, що мають певний сенс, часто незалежні від вхідних до них елементів. Ідіоми майже завжди мають деяку емоційну забарвленість, й тому не вписуються у науково-технічні тексти. Нерідко ідіоми мають й не зо-

всім чіткий зміст, що докорінно суперечить духу науково-технічної мови.

7. Застосування скорочень і умовних позначень.

Ця і наступна характеристика є наслідком прагнення до стислості і чіткості.

8. Застосування особливих виразів і лексикографічних конструкцій (як то: and/or, on/off та ін.).

На підставі вищесказаного можна зробити висновок, що перераховані характеристики науково-технічної мови повинні служити для перекладача свого роду програмою вдосконалення його кваліфікації, так як вони вказують на ті моменти, які вимагають, у порівнянні з іншими, більш ґрунтовного засвоєння.

Як вже було зазначено, у випадках труднощів перекладу наукового тексту, перекладач повинен вдаватися до інтерпретації, а це можливо лише за умови знайомства з предметом тексту. Тому необхідне не тільки знання особливостей мови тексту, що допомагає при перекладі, а також необхідно бути фахівцем у даній області.

Необхідною умовою досягнення точності перекладу є якісне знайомство із предметом, що трактується в оригіналі. Перекладач повинен знати предмет настільки повно, щоб при будь-якій формі викладу в оригіналі бути у змозі правильно передати зміст викладаємого без втрати інформації. Це не завжди буває простою справою.

Перекладач повинен вміти самостійно міркувати з цього предмету, правильно розуміти навіть неясно виражені думки автора оригіналу, викладати ці думки якісною українською мовою, ні на йоту не спотворюючи думок автора й не переходячи на тлумачення. Зіткнувшись з труднощами, перекладач ніколи не повинен дозволяти собі робити «більш-менш правильний» переклад. Він повинен або подолати труднощі, або мати мужність визнати свою нездатність перекласти дане слово, вираз або навіть речення й залишити їх неперекладеними.

Знайомство із предметом настільки важливо, що його слід ставити перед пунктом, що вимагає хорошого знання мови оригіналу, й, якщо доводиться робити вибір між двома можливими перекладачами, один з яких чудово знайомий з предметом, але

слабкіше знає мову, а інший слабкіше знає предмет, але досконало володіє мовою оригіналу, то вибір падає зазвичай на першого кандидата: словники не замінюють чіткого знання предмета.

3 МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета викладання дисципліни

дисципліна «Переклад іноземної наукової літератури» надає змогу придбати практичні навички перекладу наукових (англійських) текстів на базі вивчення основних понять теорії перекладу, граматичних та лексичних аспектів перекладу, способів перекладу; вміння користуватися терміносистемами при формулюванні термінів та перекладі наукових текстів.

Завдання вивчення дисципліни

ознайомити студентів з основними поняттями та видами перекладу, принципами та стратегіями перекладу наукового текстового матеріалу, особливостями перекладу наукових текстів із застосуванням певних терміносистем та методологічними засадами перекладу електротехнічних термінів для подальшого застосування отриманих навичок на практиці.

Перелік дисциплін

іноземна мова (англійська), електричні машини, основи електромеханіки, основи електроенергетики.

Місце у навчальному процесі

дисципліна «Переклад іноземної наукової літератури» допомагає студентам ознайомитися із: загальними поняттями, видами перекладу які застосовуються при письмовому та усному перекладі іноземної наукової літератури; перекладацькою еквівалентністю та нормами перекладу; характеристикою наукового стилю з урахуванням його лінгвістичних особливостей; способами перекладу специфічних (складних) термінів; стратегіями наукових текстів; методологічними засадами перекладу електротехнічних термінів; способами утворення похідних електротехнічних термінів; упорядкуванням та уніфікацією наукових термінів у відповідній терміносистемі.

4 ТЕМАТИЧНИЙ ПЕРЕЛІК ЛЕКЦІЙ

Змістовний модуль 1. «ПЕРЕКЛАД» як центральне поняття теорії перекладу

Епохи у розвитку індоевропейської мови та етносу.

Тема 1. *Передумови виникнення перекладацької науки*

«Золотий вік» усного перекладу. Зростання ролі перекладацької діяльності у XX ст. Необхідність наукового осмислення процесу перекладу. Необхідність знання двох мов.

Тема 2. *Переклад як акт міжмовної комунікації*

Переклад як процес перетворення мовного твору. Контакт двох мов. Різниця культур при у міжмовній комунікації.

Тема 3. *Проблема перекладності в історії перекладу*

Переклад як особливий вид мовної комунікації. Некоректність теорії неперекладності. Відсутність тотожності при перекладі.

Самостійна робота - 6 год.

Література : [7.2, 7.4, 7.10, 8.2, конспект].

Змістовний модуль 2. Основні поняття теорії перекладу

Тема 4. *Види перекладу та їх класифікація*

Основні види перекладу. Види письмового перекладу. Правила та порядок роботи над перекладом-рефератом. Особливості та нюанси усного перекладу. Процес усного перекладу як мовної комунікації. Заповіді усного перекладу.

Тема 5. *Одиниця перекладу. Контекст*

Поняття «одиниця перекладу». Штамп, ситуаційні кліше, терміни, образні вислови як одиниці перекладу. Особливості одиниці перекладу двох мов. Розуміння контексту. Види контексту. Роль контексту у розкритті лінгвістичних одиниць. Вибір еквіваленту у процесі перекладу.

Тема 6. *Реалії: визначення, класифікація*

Питання перекладу реалій. Безеквівалентна лексика. Перекладацький і країнознавчий підходи до перекладу реалій. Класифікація реалій. Категорії безеквівалентної лексики.

Тема 7. Способи передачі іншомовних реалій

Труднощі при перекладі реалій. Способи перекладу іншомовних реалій. Приклади перекладу реалій (аналоги).

Тема 8. Перекладацька еквівалентність. Норма перекладу

Поняття терміну еквівалентність. Рівноцінність вихідного тексту та тексту перекладу. Ступінь еквівалентності перекладу. Ступінь еквівалентності у наукових текстах. П'ять рівнів еквівалентності. Норма як об'єктивна реальність. Нормативні вимоги до перекладу.

Самостійна робота - 26 год.

Література : [7.2, 7.4, 7.5, 7.10, конспект].

Змістовний модуль 3. Лексичні питання перекладу

Тема 9. Помилкові друзі перекладача. Лексичні прийоми перекладу

«Помилкові друзі перекладача» як результат взаємовпливу мов. Причини появи «помилкових друзів перекладача». Групи «помилкових друзів перекладача». Варіанти використання лексичних прийомів перекладу. Проблемні випадки перекладу.

Тема 10. Теорія закономірних відповідностей. Лексичні трансформації

Історія виникнення теорії закономірних відповідностей. Категорії відповідностей між одиницями текстів оригіналу та перекладу. Розбіжності у лексичних системах англійської та української мовах. Різновиди лексичних трансформацій при перекладі. Прийоми диференціації та конкретизації значень. Генералізація значення (приклади застосування). Прийом смислового розвитку. Прийом антонімічного перекладу. Прийом цілісного перетворення. Прийом перекладацької компенсації.

Тема 11. Перекладацькі трансформації. Переклад фразеологічних одиниць

Типи перекладацьких трансформацій (приклади). Скорочення словосполучень при перекладі. Поняття терміну ідіома. Роль фразеологізмів у спілкуванні. Правила перекладу фразеологічних одиниць (приклади).

Тема 12. Експресивно-стилістичні аспекти перекладу

Стиль і експресія у мові. Суть експресії. Збереження стилістичного статусу оригінального тексту (засоби). Стилістичні прийоми, що виражають експресію.

Самостійна робота - 12 год.

Література : [7.2, 7.4, 7.5, 7.10, конспект].

Змістовний модуль 4. Граматичні аспекти перекладу**Тема 13. Передача артикля Атрибутивні ланцюжки**

Переклад артиклів засобами української мови. Атрибутивні ланцюжки (групи) в англійській мові. Формування атрибутивної групи. Переклад атрибутивних ланцюжків.

Тема 14. Граматичні трансформації при перекладі

Призначення граматичних трансформацій. Фактори, які необхідно враховувати при використанні граматичних трансформацій. Відмінності граматичних систем англійської на української мов. Існуючі трансформації при перекладі з англійської на українську мову.

Тема 15. Модальність і модальні форми

Модальність як семантична категорія. Реалізація модальності на лексичному та граматичному рівнях. Модальні дієслова. Переклад модальних дієслів на українську мову (модальні форми). Засоби вираження модальних значень.

Самостійна робота - 12 год.

Література : [7.2, 7.4, 7.5, 7.10, конспект].

Змістовний модуль 5. Особливості перекладу наукової літератури**Тема 16. Характеристика наукового стилю**

Загальна характеристика наукового стилю. Наукові підстили. Мета функціонування наукового стилю. Мовні засоби вираження наукових текстів. Універсальні вимоги до наукового стилю. Стандартизація наукового стилю. Лексика та морфологія наукового стилю.

Тема 17. Лінгвістика наукового стилю (методологія, термінологія, риси та особливості)

Процес розвитку наукового стилю. Мовні засоби наукової мови. Система жанрів та правила текстової композиції наукового стилю. Способи побудови наукових текстів. Науковий опис. Методи логічної організації наукового тексту. Класифікація наукових статей. Креолізований текст. Термінологія наукового стилю. Заміна застарілих термінів. Групи наукової термінології. Принципи наукового твору. Риси наукового стилю в англійській мові. Лексико-граматичні засоби перекладу наукових текстів. Особливості наукового стилю в англійській мові. Поєднання наукового перекладу з іншими дисциплінами.

Тема 18. *Класифікація способів перекладу спеціальних термінів*

Характерні ознаки наукового стилю. Використання різних лексичних одиниць (спеціальних термінів) у науковій літературі. Класифікація способів перекладу спеціальних термінів. «Конкретизація» та «генералізація».

Тема 19. *Комунікативні процеси у науковій сфері, стратегії наукових текстів*

Формування певної системи відображення дійсності. «Комунікативний кодекс». Принцип кооперації (теорія імплікатури) П. Грайса. Основні максими наукової комунікації. Стратегії наукового тексту. Фактори міжкультурної комунікації у сфері науки. Лінгвістичні проблеми у науковій сфері.

Тема 20. *Особливості перекладу при застосуванні терміносистем*

Специфіка перекладу наукових текстів різних стилів. Терміносистема мови. Терміни як безеквівалентні або частково еквівалентні одиниці наукових текстів. Зіставлення української та англійської електротехнічної термінології (порівняльний аналіз). Граматичні та стилістичні особливості науково-технічних текстів

Самостійна робота - 32 год.

Література : [7.2÷7.10, 8.1, 8.3, 8.4, 8.6, 8.7, конспект].

Змістовний модуль 6. Англійська електротехнічна термінологія та способи її перекладу

Тема 21. *Методологічні засади перекладу електротехнічних термінів*

Роль термінології у технічних науках. Виділення науково-технічного перекладу як особливого виду перекладацької діяльності. Система термінів науки. «Термінологія» і «номенклатура». Терміноси-стема як впорядкована сукупність термінів. Сфера фіксації та сфера функціонування термінів. Транслітерація, транскрипція, калькування, трансформаційний переклад (приклади перекладу електротехнічних термінів).

Тема 22. *Структурно-граматичні типи англійських електро-технічних термінів*

Структурно-граматична типологія англійської електротехнічної термінології (корпус АЕТТ). Створення термінів-словосполучень. Фе-номен «валентності». Зв'язки між компонентами термінологічних сло-восполучень. Приклади багатокомпонентних термінів та тер-мінологічних словосполучень. Морфологічна структура багато-компонентних термінів-словосполучень.

Тема 23. *Способи утворення похідних електротехнічних термінів*

Основні типи процесів афіксації (утворення слів). Диференційні ознаки афіксів. Засоби створення нових електротехнічних термінів. Домінування іменників в англомовному електротехнічному дискурсі. Елементи лексикалізації у термінотворенні. Характеристика префіксальних термінів-дериватів.

Тема 24. *Лексико-семантичні паралелі в англійській та українській електротехнічних терміносистемах*

Поява синонімії в електротехнічній терміносистемі. Типи термінів-антонімів у сучасній електротехнічній терміносистемі. Мор-фологічна деривація. Створення українських девербативних елект-ротехнічних термінів. Префіксація як один з найпродуктивніших спо-собів утворення електротехнічних термінів. Особливості міжна-родної електротехнічної термінології. Класи (class), номери та назви IEC.

Тема 25. *Проблеми лінгвістичного порядку при перекладі електротехнічних термінів*

Загальні проблеми науково-технічного перекладу. Процес бу-дівництва складного терміна. Послідовність операцій при перекладі

складної термінологічної групи. Внутрішні терміни у багато-компонентних складних словах.

Тема 26. *Особливості перекладу та формулювання електротехнічних термінів українською мовою*

Сучасна офіційна україномовна електротехнічна термінологія. Приклади перекладу електротехнічних термінів на українську мову. Аналіз зарубіжної нормативної (стандарти ІЕС) [64] та технічної (каталоги, проспекти фірм) літератури. Складнощі при перекладі електротехнічних термінів. Існуючі розбіжності у визначеннях ІЕВ та ДСТУ.

Тема 27. *Питання про стандартизацію електротехнічних термінів*

Уніфікація, упорядкування та стандартизація наукових термінів у вітчизняній літературі. Наукові підходи до нормалізації електротехнічної термінології.

Самостійна робота - 32 год.

Література : [7.3, 7.5, 7.7, 7.8, , 8.3, 8.8÷8.10, конспект].

5 ПЕРЕЛІК ТЕМ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар №1. *Історія перекладу. Розвиток перекладацької науки. Контакт та зіткнення двох культур при перекладі*

- визначення перекладу пострадянськими вченими (О. М. Фінкель, А. В. Федоров, О. Д. Швейцер, Я.Й. Рецкер);
- визначення перекладу зарубіжними вченими (Жорж Мунен, Р.Й. Якобсон, Отто Каде, Юджин Альберт Найда, Герт Єгер);
- українська школа перекладознавства (М.Т. Рильський, В.В. Коптілов, М Лукаш, Г. Кочур);
- міжкультурні аспекти перекладу (В. Демецька, С. Федоренко, Н. Сопилук, Т. Врабель, Н. Жукова, Г. Костенко, Р.Зорівчак, О.О.Потебня);
- зміна моделі виконання перекладу (конвергентні та дивергентні ознаки).

Література

1. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – 200 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л.С. Бархударов. – М.: Международные отношения, 1975. – 235 с.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): [учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / В. Н. Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
4. Подолян І.Е. Ідея лінгвальної відносності в сучасному науковому контексті / І.Е.Подолян // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія Філологія. – 2001. –Т. 4. – No2. –55 с.
5. Матківська Н. А. Міжкультурний аспект перекладу/ Н. А. Матківська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . - 2013. - Вип. 2. - С. 216-219 с.
6. Потебня О. Естетика і поетика слова: [збірник]/О.Потебня [упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної; [пер. А. Колодної]. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с.

Семінар №2. *Порядок роботи над текстами письмового перекладу. Підвиди усного перекладу (особливості)*

- типологія видів перекладу (теоретичні основи опису окремих видів перекладу);
- 3 стадії письмового перекладу (підготовча, основна, оцінювальна);
- типи письмового перекладу (педагогічний, професійний);
- аналіз тексту і переклад (визначення особливостей тексту й принципів його структури);
- узагальнена схема видів усного перекладу (напрямок, форма, об'єм)

Література

1. Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей [Текст] / И. С. Алексеева. – СПб.: Издательство «Союз», 2001 – 288 с.

2. Бондаренко О. М., Коротяєва І. Б. Практичні методи та система вправ для формування перекладацької компетенції у студентів-перекладачів. [Текст] / О. М. Бондаренко, І. Б.Коротяєва // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки. – 2014. – С. 173-174.

3. Письмовий переклад у процесі викладання іноземних мов / С. А. Мишко // Сучасні дослідження з іноземної філології. - 2014. - Вип. 12. - С. 276-280.

4. Sight Translation and Written Translation: Guidelines for Healthcare Interpreters The National Council on Interpreting in Health Care.- April 2009. // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ncihc.org>

Семінар №3. *Лексичні та граматичні питання перекладу*

- групи «помилкових друзів перекладача»;
- розробка теорії закономірних відповідностей Я.І. Рецкера сучасними лінгвістами перекладачами;
- лексичні трансформації у роботі Л. К. Латишева «Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания»;

- класифікація типів перекладацьких трансформацій Л.С. Бархударова;
- особливості перекладу фразеологічних одиниць;
- стилістичні прийоми та стилістично забарвлені слова;
- формування атрибутивних груп і ланцюжків;
- граматична форма та синтаксична конструкція перекладного тексту;
- типи граматичних трансформацій при перекладі з англійської мови на українську;
- реалізація категорії модальності на граматичному та на лексичному рівнях.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. 2-е изд. М.: ЛКИ, 2008. 240 с.
2. Латышев Л. К. Л278 Технология перевода: Учеб. пособие для студ. лингв., вузов и фак. / Л. К. Латышев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Издательский центр «Академия», 2005. — 320 с. ISBN 5-7695-2020.
3. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика: Очерки лингвистической теории перевода. М.: Междунар. отношения, 1974. 216 с.
4. Шпак В. К. Основи перекладу. Граматичні та лексичні аспекти [Текст] : навч. посіб. / В. К. Шпак, Л. П. Дегтярьова, І. І. Могілей та ін.; за ред. В. К. - К. : Знання, 2005. - 310 с.
5. Карабан, В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми [Текст] : посібник-довідник для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Карабан. - Вінниця : Нова книга, 2002. - 562 с.
6. Англо-український фразеологічний словник [Текст] : Близько 30 000 Фразеолог. виразів / уклад. К.Т. Баранцев, відп. ред. Л. В. Кирпич. - К. : Знання, 2005. - 1056 с.
7. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія : [монографія] / Р. П. Зорівчак. — Львів : Вища школа, 1983. — 175 с.

8. Свешнікова О.В. Особливості перекладу фразеологічних одиниць англійської мови на українську / О.В. Свешнікова // Прикладна лінгвістика 2014: проблеми та рішення – К.:2014 – С. 15–17.

Семінар №4. Особливості перекладу наукової іноземної літератури

- визначення стилів наукових робіт (приклади);
- вимоги до наукового стилю у роботах сучасних лінгвістів перекладачів;
- специфіка наукової мови в аспекті функціональної стилістики;
- погляд Гальперіна І.Р. на особливості стилістики англійської мови;
- культура наукової мови у роботі Г.К. Трофимова;
- система жанрів та правила текстової композиції у наукових стилях;
- методи логічної організації наукового тексту;
- «еволюція» наукового стилю у бік неособистої манери перекладу;
- розподіл наукових текстів на компоненти із різним ступенем важливості;
- термінологія наукового стилю, основні групи термінології;
- характеристики наукового стилю в англійській мові;
- риси наукового стилю в англійській мові (лексико-граматичні засоби);
- класифікація способів перекладу спеціальних термінів;
- стратегія поведінки учасників комунікації у сфері науки;
- принцип кооперації (теорія імплікатури) у роботі П. Грайса;
- поняття еквівалентності на практиці перекладу наукових текстів;
- інтернаціоналізація термінологічних систем.

Література

1. Кияк Т.Р. Теорія і практика перекладу / Т.Р. Кияк. – Вінниця: Нова книга, 2006.–240с.

2. Білоус О. Теорія перекладу : Курс лекцій: Навчальний посібник/ О.М. Білоус,; М-во освіти і науки України, Кіровоградський

держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. -Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. -116 с.

3. Карабан, В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми [Текст] : посібник-довідник для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Карабан. - Вінниця : Нова книга, 2002. - 562 с.

4. Коваленко, А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу [Текст]: посіб. для студ. вищ. навч. закладів / А. Я. Коваленко. - К. : ІНКОС, 2002. - 320 с.

5. Комунікативні стратегії. Англійська мова як друга іноземна [Текст] : підручник / А. Е. Левицький, І. В. Трищенко, Ю. А. Лобода [та ін.] ; за ред. А. Е. - Київ : Київський університет, 2014. - 544 с.

6. Кожина Н.М. О специфике художественной и научной речи в аспекте функциональной стилистики [Текст] / М-во высш. и сред. спец. образования РСФСР. Перм. гос. ун-т им. А. М. Горького. - Пермь : [б. и.], 1966. - 213 с.

7. Разинкина Н.М. Функциональная стилистика английского языка М.: Высшая школа, 1989. - 182 с.

8. Трофимов Г.К. Русский язык и культура речи: Курс лекций/ Г.К. Трофимов. – 8-изд., стер. –М. : ФЛИНТА, 2017. – 160 с.

9. Котюрова М.П. Эволюция выражения связности речи в научном стиле XVIII—XX вв. Пермь, 1983.

10. Архипова Е.И., Казакова О.А. Жанровая специфика научной статьи по лингвистике/ Вестник науки Сибири. Серия Филология. Педагогика 2013. № 1 (7) — С. 263-270.

11. Поспелова Т.Б. Характеристики научного стиля в английском языке Иностранные языки: теория и практика. 2012. № №2/2012(15). С. 8-14.

12. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция /Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. — М.,1990.— С. 180—196.

13. Персикова Т.Н. Межкультурная коммуникация и корпоративная культура Учеб. пособие. – М.: Логос, 2011. – 224 с.

14. Дрезен Э.К. Интернационализация научно-технической терминологии. История, современные положения и перспективы / Э.К. Дрезен. – М., Л. : Стандартгиз, 1936. – 16 с.

Семінар №5. *Лексико-семантичні паралелі в англійській та українській електротехнічних терміносистемах*

- семантична структура англійської електротехнічної термінології;
- порівняльний аналіз електротехнічної термінології в українській та англійській мовах;
- способи перекладу англійських електротехнічних термінів на українську мову (особливості, приклади);
- переклад англійських стійких термінологічних словосполучень;
- утворення зв'язків між компонентами термінологічних словосполучень;
- прошарки англійської електротехнічної термінології за структурними типами;
- феномен "валентність" (приклад);
- словотвірні моделі у морфологічній структурі багато-компонентних термінологічних словосполучень;
- утворення похідних електротехнічних термінів;
- поява синонімії та антонімії в електротехнічній термінології.

Література

1. Беляева Т.М. Словообразовательная валентность глагольных основ в английском языке / Т.М. Беляева. – М.: Высшая школа, 1979. – 184 с.
2. Брагіна Е.Р. Структурно-компонентний аналіз термінів кібернетики в англійській мові у зіставленні з українською та російською: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. „Германські мови” / Е.Р. Брагіна. – Донецьк, 2001. – 18 с.
3. Бурлакова В.В. Основы структуры словосочетания в современном английском языке / В.В. Бурлакова. – Л. : Изд-во Ленинградского гос. ун-та, 1975. – 128 с.
4. Винокур Г.О. О некоторых явлениях в русской технической терминологии (1939) / Г.О. Винокур // В.А. Татаринев История отечественного терминоведения. Классики терминоведения. – М.: Московский Лицей, 1994. – С. 218-284.

5. Гореликова С.Н. Природа терміна і деякі особливості термінотворення в англійській мові / С.Н. Горелікова. – Омськ: Вісник ОДУ № 6, 2002. – С. 129-136.

6. Д'яков А.С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. – К.: Вид. Дім “КМ Academia”, 2000. – 218 с.

7. Лату М.Н. К вопросу об универсальных и индивидуальных характеристиках терминосистем (на материале англоязычной военно-исторической терминологии) / М.Н. Лату, О.А. Алимуратов // Язык. Текст. Дискурс: науч. альманах Ставропольского отделения РАЛК / ред. проф. Г.Н. Манаенко. – Ставрополь, Краснодар : АПСН, 2008. – Вып. 6. – С. 291-296.

8. Литвинко О.А. Словотвірні та семантичні характеристики англійської термінологічної підсистеми машинобудування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / О. А. Литвинко. – Х., 2007. – 20 с.

9. Лотте Д.С. Образование и написание трехэлементных научно-технических терминов / Д.С. Лотте. – М. : Наука, 1969. – 119 с.

10. Мойсеев О.И. О языковой природе термина / О.И. Мойсеев // Лингвистические проблемы научно-технической терминологии. – М.: Наука, 1970. – С. 127-137.

11. Лящук А. М. Системні відношення лексики на позначення понять права в англійській та українській мовах / А. М. Лящук. – С. 219-222.

12. Felber H. Terminology Manual : International Centre for Terminology / H. Felber. – P. : UNESCO and Infoterm, 1984. – 540 p.

13. Grice H.P. Studies in the Way of Words / H.P. Grice. – [8th ed.]. – Cambridge, Mass. : MIT Press, 2001. – 348 p.

14. W.J.R.H. Pooler. Electrical Power, / W.J.R.H. Pooler [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.e-booksdirectory.com/details.php/ebook=10256.pdf>.

Семінар №6 *Способи формулювання наукових термінів українською мовою при перекладі з англійської*

- методологічні засади словотворення українських термінологічних назв;

- гніздове термінотворення в українській електротехнічній термінології;
- морфологічна деривація в українській мові та в електротехнічній термінології;
- логічно обумовлені операції при перекладі складної термінологічної групи на українську мову;
- сучасна офіційна україномовна електротехнічна термінологія;
- складнощі при перекладі англійських електротехнічних термінів;
- відмінності англомовної термінології IEV від української електротехнічної термінології.

Література

1. Панько Т.І. Українське термінознавство: підруч. для студ. гуманітар. спец. вищ. навч. закл. / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
2. Чумак О.Г. Складні слова і терміносполучення як вид термінологічної номінації / О.Г. Чумак / Українська термінологія і сучасність. – К. : Вища школа, 1997. – С. 110-113.
3. Вісник національного університету "Львівська політехніка" [Текст] : № 559 Проблеми української термінології / МОН України, Нац. ун-т "Львівська політехніка". - Львів : Львівська політехніка, 2006. - 312 с.
4. Плєскач В. Кальки в українській технічній термінології / В. Плєскач // Вісн. Львів. нац. ун-ту. Проблеми української термінології. –Львів: Львів-ка політехніка, 2002. –№453.–С.183–184.
5. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура/ В.М. Лейчик// Изд. 4-е – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 256с.
6. Англо-український словник - English-Ukrainian Dictionary [Текст] : Близько 20 000 слів / за ред. Ю. О. Жлуктенка. - К. : Радянська школа, 1978. - 448 с.
7. Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі [Текст] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів, 12 листоп. 2008 р., Київ / МОН України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т української філології. - К. : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. - 145 с.

Семінар №7 *Питання стандартизації українських електротехнічних термінів*

- аспекти становлення української стандартизованої науково-технічної термінології;
- засади та правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять;
- обертові електричні машини (терміни з ІЕС 60050-411) - глосарій термінів;
- силові трансформатори (терміни з ІЕС 60050-421) - глосарій термінів;

Література

1. Закон України про стандартизацію // Офіц. Вісн. України. – 2001. – 29 черв. -№24. – Ст.1057.
2. Закон України про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності // Офіц. Вісн. України. – 2006. – 11 січ. -№52. – Ст.3246.
3. ДСТУ 3966-200. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять.
4. ISO 15188:2001. Project management guidelines for terminology standardization.
5. Величко О.М. Основи стандартизації та сертифікації: підручник для студентів вищ. навч. закл. / В.Ю. Кучерук, Т.Б. Гордієнко, В.М. Севастьянов; за заг. ред. О.М. Величка. – Херсон : Олді-плюс, 2013. – 364 с.
6. Вюстер Е. Международная стандартизация языка в технике / Е. Вюстер. – Ленинград: Стандартгиз, 1935. – 301 с.
7. Даниленко В.П. Теоретичні та практичні аспекти нормалізації наукової термінології / В.П. Даниленко, Л.І. Скворцов //Мовознавство. – 1980. – № 6 (84). – Листопад – Грудень. – С. 16-22.
8. Соколов С.О. Стандартизація: практика, методика, теорія / С.О. Соколов. – М: Стандарти та якість. 2008. – № 2. – С. 8-11.
9. Друзюк В., Ярмошук Т. Деякі аспекти становлення української стандартизованої науково-технічної термінології // Вісн. Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – 2005. - № 538: Проблеми української термінології. – С. 49-51.

6 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Індоевропейське мовознавство, епохи розвитку. Охарактеризуйте сучасне перекладознавство як результат міждисциплінарних досліджень, що використовують методи цілого ряду наук. Що означає поняття «професійна компетенція» перекладача? Епохи розвитку індоевропейського мовознавства.

2. Шлях осмислення перекладацького процесу. Які фактори стали визначальними для розвитку перекладацької науки? Що є основним напрямком (-ами) сучасних дослідників при вивченні перекладацької науки? Запропонуйте назву науки про переклад (з урахуванням її особливостей)? (обґрунтуйте свою думку).

3. Тотожність змісту оригіналу та тексту перекладу. В чому заключається тотожність змісту оригіналу та тексту перекладу? Проблема перекладності в історії перекладу. Які підводні камені очікують перекладача у висловленні В. Гумбольдта? Відсутність тотожності.

4. Інформаційний (спеціальний) переклад, його функції. Письмовий та усний переклад. Навести класифікацію основних видів перекладу, виділити їх особливості. Типи письмового перекладу. Етапи усного перекладу.

5. Визначення одиниці перекладу. Основні прийоми перекладу мовних одиниць. Що може бути одиницями перекладу? Які прийоми перекладу існують? Назвіть відомі Вам види контексту (наведіть приклади)?

6. Проблема визначення реалій. Класифікація реалій. Проблема перекладу реалій, підходи до визначення реалій. Що притаманно сучасним реаліям? Що можна запропонувати для класифікації українських реалій? Безеквівалентна лексика.

7. Труднощі при перекладі реалій. Класифікація способів при перекладі реалій. Способи подачі реалій автором тексту оригіналу. Які способи використовують при перекладі іншомовних реалій (навести приклади)?

8. Еквівалентність вихідного й перекладного текстів. Які є рівні еквівалентності? Нормативні вимоги до перекладу. Надайте своє

тлумачення наукового поняття «норма перекладу». Які принципи перекладу формують нормативні вимоги до нього?

9. Причини появи «хибних друзів перекладача». Які групи «помилкових друзів перекладача» можна виділити? Традиційні лексичні прийоми перекладу. Які складнощі при перекладі на українську мову виникають при застосуванні традиційних прийомів перекладу?

10. Я.І. Рецкер «Про закономірні відповідності при перекладі на рідну мову». Які категорії відповідностей можна виділити між одиницями текстів оригіналу та перекладу? Що таке варіантні відповідності між словами перекладу? Розбіжності у лексичних системах англійської та української мов. Різновиди лексичних трансформацій при перекладі (навести приклади). У яких випадках перекладу застосовується генералізація значень?

11. Класифікація типів перекладацьких трансформацій (навести приклади). Що таке ідіома? Навести приклади англійських фразеологічних виразів. Правила перекладу фразеологічних одиниць.

12. Стилiстичні прийоми та стилістично забарвлені слова. У чому полягає суть експресії при перекладі? Навести приклади тотожних стилістичних конотацій. За допомогою яких стилістичних засобів можна досягнути певного ефекту перекладу?

13. Невідповідність граматичних систем англійської та української мов. Формування атрибутивної групи. Способи вираження англійських артиклів на українській мові (навести приклади). Навести приклади формування атрибутивних груп. У якій послідовності рекомендується виконувати переклад атрибутивних ланцюжків?

14. Фактори при використанні граматичних трансформацій. Існуючі трансформації при перекладі з англійської на українську мову. Коли починається професійний переклад (з якої стадії)? Які фактори необхідно враховувати при використанні граматичних трансформацій? Які відмінності граматичних систем англійської та української мов можна виділити? Навести приклади граматичних трансформацій (відомими прийомами).

15. Модальність як категорія. Переклад модальних дієслів. Яким чином виражається категорія модальності? Які модальні дієслова означають передбаченність? Навести приклади модальних значень на

англійській мові при передачі їх на українську. Із чим пов'язана категорія модальності?

16. Особливості наукового стилю. Наукові підстилі. Різновиди наукових текстів. Вимоги до наукових текстів. Які особливості притаманні науковому стилю? Яким чином визначається науковий стиль? Перелікуйте екстралінгвістичні ознаки наукового стилю. Із чим пов'язана логічність перекладу наукового тексту? Навести приклади загальнонаукових слів (англійських) для створення наукових текстів. Чим характеризується лексика наукового стилю?

17. Історія розвитку лінгвістики як науки. Культура наукової мови. Лексичний склад наукового стилю. Способи побудови наукового тексту. Методи логічної організації наукового тексту. Термінологія наукового стилю. Принципи наукового твору. Риси наукового стилю в англійській мові. Що є основною функцією наукового стилю мовлення? Яка структура наукового тексту? Що є метою міркування, як способу побудови наукового тексту? З яких етапів складається метод дедукції? Що утворює «ядерну зону» перекладу? В якій науковій статті (назва) детально викладаються основні результати дослідження? Що свідчить про культуру наукової мови автора тексту? Які специфічні особливості терміну можна виділити? Які принципи наукового твору Ви знаєте? Навести приклади вступних слів (словосполучень) у наукових текстах. Які лексико-граматичні засоби Ви знаєте? Які дисципліни поєднує у собі науковий переклад?

18. Ознаки наукового стилю. Спільні умови для перекладу наукових текстів. Способи перекладу спеціальних термінів. «Конкретизація» та «генералізація». Які спільні умови відтворюють особливості наукового стилю? Що таке семантична, структурна калька? Що ми називаємо «конкретизацією» та «генералізацією»?

19. Властивості письмових наукових текстів, «комунікативний кодекс». Основні максими, щодо наукової комунікації. Стратегії наукових текстів для перекладача. Якими жанрами представлена усна та письмова наукова комунікація? На чому ґрунтується «комунікативний кодекс»? Яким чином реалізується стратегія повноти у наукових текстах? Яким чином проявляється стратегія абстрактизації у наукових текстах? На базі якої структурної моделі скла-

даються специфічні для наукових текстів вступні клішировані конструкції? Які фактори сприяють міжкультурній комунікації у сфері науки?

20. Неповторність терміносистеми мови перекладу, причини. Неточності та помилки при перекладі спеціальних термінів. Чому терміносистема мови перекладу є принципово неповторною? Що є причинами безеквівалентності на лексичному рівні? Які принципові відмінності можна виділити між українською та англійською електротехнічними термінологіями? Які причини ускладнюють комунікативні процеси у науковій сфері?

21. Поняття номенклатура (номен). Способи перекладу простих та багатокомпонентних технічних термінів. Який стиль притаманний науково-технічній літературі? Які складності виникають при перекладі іноземної наукової (науково-технічної) літератури? Що ми називаємо терміносистемою (термінологією)? В чому полягає ідея розрізнення термінології і номенклатури Г. Винокура? Які відмінності можна відмітити в українській та англійській електротехнічній термінології (АЕЕТ)? Виділіть недоліки та переваги відомих способів перекладу спеціальних термінів. Якими способами створюються терміни-словосполучення (навести приклади)?

22. Лінгвокогнітивний аналіз номінативних особливостей англійської електротехнічної термінології. Терміни-словосполучення, процеси їх утворення. Феномен «валентності», активні та пасивні зв'язки. Які функції систематизують структурно-граматичну модель англійських електротехнічних термінів? Яким чином лексична одиниця набуває здатності «приєднувати» слова (навести приклади)? Які морфосинтаксичні субмоделі найпоширеніші в електротехнічній термінології?

23. Типи процесу афіксації, утворення похідних електротехнічних термінів (ЕТТ). Диференційні ознаки афіксів. Характеристика префіксальних термінів-дериватів. Яким чином можна розрізняти похідні електротехнічні терміни (за яким типом афіксації)? Яка відмінність між продуктивними та не продуктивними ознаками афіксів? Навести приклади створених похідних ЕТТ (способами афіксації).

24. Лексико-семантичні особливості англійської та української електротехнічних терміносистемах. Способи утворення українських електротехнічних термінів (суфіксація, префіксація). Які синоніми можна виділити в АЕЕТ (навести приклади)? Які типи термінів-антонімів Ви знаєте у сучасній АЕЕТ? Що є основним способом словотворення ЕТТ в українській мові? Яка сучасна тенденція термінотворення існує в електротехнічній термінології? Які недоліки можна виділити при префіксальному та суфіксальному способах утворення українських електротехнічних термінів?

25. Структурна схема технічного терміна. Переклад складної термінологічної групи. Роль контексту. Як можна представити структурну схему терміна? Навести приклади процесу будівництва складного терміна. Яка послідовність дій перекладача при перекладі складної термінологічної групи? Які складнощі виникають при перекладі багатокомпонентних складних слів?

26. Сучасна офіційна україномовна електротехнічна термінологія. Формулювання електротехнічних понять українською мовою. Переклад електротехнічних термінів (IEV, IEC). Відмінності англійської термінології IEV від української термінології. Які електротехнічні стандарти (ДЕСТ) є чинними в Україні, маючи статус міждержавних? Навести приклади перекладу англійських ЕТТ на українську мову (та надати пояснення перекладених термінів), використовуючи IEC 60050-411, IEC 60050-425. Які суттєві розбіжності існують у визначеннях IEV та ДСТУ?

27. Впорядкування української електротехнічної термінології. Уніфікація, упорядкування та стандартизація. Які аспекти можна виділити у вітчизняній літературі з термінології? Які засади та правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять Ви знаєте?

Література

Конспект лекцій з дисципліни «переклад іноземної наукової літератури» для студентів спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка освітня програма «електро-механічні (електротехнічні) системи та комплекси».

7 ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ЧИТАННЯ

7.1 Англо-український електротехнічний словник [Текст]: близько 11000 термінів / В. Чабан. - Львів : В-во ДУ "Львівська політехніка", 1996. - 256 с. - ISBN 5-7707-7944-6.

7.2 Бархударов Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода/ Л. С. Бархударов, 2-е изд. М.: ЛКИ, 2008. 240 с.

7.3 Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І.Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 471 с.

7.4 Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых: учебное пособие / В.Н. Комиссаров. – М.: Наука, 1999. – 133 с.

7.5 Латышев Л. К. Технология перевода: Учеб. пособие для студ. лингв., вузов и фак. / Л. К. Латышев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Издательский центр «Академия», 2005. — 320 с. ISBN 5-7695-2020.

7.6 Лотте Д.С. Образование и написание трехэлементных научно-технических терминов / Д.С. Лотте. – М. : Наука, 1969. – 119 с.

7.7 Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения/ Т.Р. Кияк. – К.: УМК ВО, 1989. – 174 с.

7.8 Панько Т.І. Українське термінознавство: підруч. для студ. гуманітар. спец. вищ. навч. закл. / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.

7.9 Циткина Ф.А. Терминология и перевод: К основам сопоставительного терминоведения/ Ф.А. Циткина. - Львов: Издательское объединение «Вища школа» (ЛГУ), 1988. - 162 с.

7.10 Швейцер А. Д. Теория перевода : Статус. Проблемы. Аспекты. 2-е изд. М.: Книж. дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 216 с.

8 ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

8.1 Алексеева Л.М. Специфика научного перевода/ Л.М. Алексеева . — Пермь: Перм. гос. ун-т., 2002. — 132 с.

8.2 Волкова З.Н. Средневековые переводы: эпос, хроники, клерикальная литература // Тетради переводчика. —М., 1984. —Вып. 18. —С.46-59.

8.3 Горелікова С.Н. Природа терміна і деякі особливості термінотворення в англійській мові / С.Н. Горелікова. — Омськ: Вісник ОДУ № 6, 2002. — С. 129-136.

8.4 Лапп Л.М. Интерпретация научного текста в аспекте фактора "субъект речи" : (На материале анализа рус. науч. лит.) / Л.М.Лапп. - Иркутск: Изд-во Иркут. ун-та, 1993.

8.5 Левицький А. Е. Комунікативні стратегії. Англійська мова як друга іноземна [Текст] : підручник / А. Е. Левицький, І. В. Трищенко, Ю. А. Лобода [та ін.] ; за ред. А. Е. - Київ : Київський університет, 2014. - 544 с.

8.6 Чумак О.Г. Складні слова і терміносполучення як вид термінологічної номінації / О.Г. Чумак / Українська термінологія і сучасність. — К. : Вища школа, 1997. — С. 110-113.

8.7 Перебийніс В.С. Деякі закономірності в розвитку термінологічної лексики / В.С. Перебийніс // Мовознавство. — 1974. — № 4. — С. 3–12.

8.8 Шірінян, А. С. Англійська мова для студентів технічних спеціальностей [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Шірінян, С. В. Корнієнко ; рец. : А. М. Гусак, В. Ф. Велівченко. - К. : Кондор, 2005. - 208 с.

8.9 Закон України про стандартизацію // Офіц. Вісн. України. — 2001. — 29 черв. -№24. — Ст.1057.

8.10 Закон України про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності // Офіц. Вісн. України. — 2006. — 11 січ. -№52. — Ст.3246.

9 КОНТРОЛЬНО-ЗАЛІКОВІ ПИТАННЯ

1. Назвіть чотири епохи у розвитку індоєвропейського язика та етносу.
2. Які фактори стали визначальними для розвитку перекладацької науки?
3. Що є основним напрямком сучасних дослідників при вивченні перекладацької науки?
4. Який термін Ви б запропонували для назви науки про переклад (з урахуванням її особливостей)?
5. Чи вважаєте ви визначення поняття «переклад» Л. С. Бархударова повним та ємним?
6. Який має вплив культурних особливостей країни досліджуваної мови на переклад?
7. Які відмінні риси ділової переписки на англійській та українській мовах Ви можете назвати?
8. Чому важливо враховувати національні особливості при виборі варіанту перекладу?
9. В чому полягає суть спростування теорії неперекладності?
10. Які причини сумнівів у можливості еквівалентного перекладу ви можете назвати?
11. Чи можливий, на вашу думку, тотожний переклад на практиці?
12. Які особливості виконання перекладу-реферату?
13. Назвіть підвиди усного перекладу.
14. У чому полягає різниця між письмовим та усним перекладами?
15. На яких рівнях можливе виділення одиниці перекладу?
16. У чому сутність проблеми виділення одиниці перекладу?
17. Що таке штампи? Наведіть кілька прикладів з англійської мови.
18. Дайте визначення поняття «контекст».
19. Які види контексту розрізняються у теорії перекладу?
20. У чому полягає важливість врахування контексту при виборі відповідності у перекладі?
21. Що таке реалія? Дайте визначення.

22. Які види іншомовних реалій можна зустріти при перекладі?
23. Назвіть загальні принципи виділення реалій у класифікаціях відомих мовознавців.
24. У чому полягають труднощі, що виникають при перекладі реалій?
25. До яких способів передачі іншомовних реалій може вдаватися перекладач?
26. Наведіть приклад можливого використання трансформаційного перекладу при передачі значення реалій.
27. Які вітчизняні лінгвісти займалися проблемами еквівалентності перекладу?
28. Які рівні еквівалентності перекладу виділяє В.Н. Комісаров?
29. Дайте визначення поняття «еквівалентність» у традиціях української школи перекладу.
30. Навіщо перекладачеві потрібно знання норм перекладу?
31. Які «підвиди» норми ви можете назвати?
32. Чому важливо дотримуватися нормативних правил при перекладі?
33. Наведіть приклади «помилкових друзів перекладача» в українській та англійській мовах.
34. Які Ви знаєте джерела походження слів, що називають «помилковими друзями» перекладача?
35. Які типові випадки застосування транскрипції ви можете назвати?
36. Який прийом найчастіше використовується при перекладі власних назв?
37. Коли застосовується калькування при перекладі?
38. Який внесок дала теорія Я.І. Рецкера до науки про переклад?
39. Які закономірні відповідності виділяє Я.І. Рецкер?
40. Як здійснюється вибір варіантної відповідності при перекладі?
41. Чи можлива при перекладі диференціація значень без конкретизації?
42. Яку лексичну трансформацію можна застосувати у перекладі при передачі контамінованої мови?

43. У чому полягає сенс антонімічного перекладу?
44. Чи розмежовує Л. С. Бархударов поняття лексичних і граматичних трансформацій?
45. За яких обставин перекладач може використовувати прийом опущення?
46. Якого роду заміни зустрічаються найчастіше при перекладі?
47. Які явища мови відносяться до фразеології?
48. Які складові семантики ідіом повинен брати до уваги перекладач при виборі відповідності у мові перекладу?
49. Опишіть поетапно процедуру підбору еквівалента при перекладі фразеологізму словосполучення.
50. Як можна диференціювати поняття стилю?
51. Що таке стилістичний прийом?
52. Якими засобами можна передати експресію при перекладі?
53. Слова яких частин мови можуть входити до складу атрибутивного ланцюжка в англійській мові?
54. Яке слово є головним в атрибутивному ланцюжку в англійській мові?
55. Як перекладачеві рекомендується виконувати переклад атрибутивних ланцюжків?
56. Чим обумовлені граматичні трансформації при перекладі з однієї мови на іншу?
57. Які граматичні трансформації є найбільш розповсюдженими при перекладі з англійської на українську?
58. На які чинники варто звертати увагу перекладачу при використанні граматичних трансформацій?
59. Що таке модальність?
60. Перерахуйте відомі вам модальні дієслова англійської мови.
61. Які слова та вирази в англійській мові виражають модальність?
62. Які жанри наукового тексту можна виділити за своєю композиційною побудовою?
63. Перелікуйте основні вимоги (ознаки) до наукового стилю.
64. Наведіть приклади загальнонаукових слів у текстах (англ./укр.).
65. Що є основною функцією наукового стилю мовлення?

66. Які засоби можна вживати у науковому стилі?
67. Що використовує перекладач для зв'язку фрагментів наукового тексту?
68. Дати визначення терміну «креолізований текст».
69. Що ви розумієте під терміном «культура наукової мови» автора тексту?
70. В чому сутність індуктивного методу для логічної організації наукового тексту?
71. Які характеристики властиві науковому тексту?
72. Яка риса наукового стилю проявляється на лексичному рівні?
73. Які займенники не прийнято вживати у наукових текстах? Чому?
74. Яким чином можна (чи не можна) визначити адекватність перекладу наукового тексту?
75. Коли можна застосовувати по-елементний переклад одиниці наукового тексту?
76. Яких умов повинен притримуватися перекладач наукових текстів?
77. Назвіть основні максими наукової комунікації.
78. На чому ґрунтується «комунікативний кодекс» у наукових текстах?
79. До якої стратегії відноситься вживання безособових конструкцій? Чому?
80. Що перешкоджає культурній комунікації у науковій сфері?
81. Чому терміносистема мови перекладу є принципово неповторною?
82. Які прийоми можна застосовувати для перекладу термінологічних одиниць?
83. Як може визначатися граматичне оформлення у термінах-словосполученнях? (Приклади)
84. Назвіть складові частини корпусу англійської електротехнічної термінології.
85. Що таке "валентність" при утворенні термінів-словосполучень?

86. Які способи утворення похідних англійських електротехнічних термінів Ви знаєте?.

87. Дати визначення терміну – субстантивний суфіксальний (префіксальний) дериват.

88. Які елементи лексикалізації використовують у терміноутворенні електротехнічної мови?

89. Які синоніми можна виділити в англійській електротехнічній термінології (приклади по 5÷7)?

90. Що таке морфологічна деривація в українській мові (та електротехнічній термінології)?

91. Які існують способи утворення українських електротехнічних термінів.

92. Що таке IEC, ISO, IECV?

93. Розшифруйте IEC 60050-411: 1996. IECV – Chapter 411.

94. Наведіть приклади (5÷10) аббревіатур і літерних позначень електротехнічних термінів?

95. Як може змінюватися структура терміна при перекладі?

96. Навести приклади (3÷5) створених складних електротехнічних термінів, та представити їх структурні схеми.

97. Яку складність можна виділити при перекладі багатокомпонентних складних термінів?

98. Які правила формулювання українських електротехнічних термінів?

99. Які нюанси існують в англійській електротехнічній термінології у порівнянні з українською?

100. Навести приклади (5÷10) перекладу електротехнічних термінів та їх дефініцій, використовуючи IEC 60050-411, IEC 60050-425.